

Foto: www.smartparents.sg

Dvīņi nav vienots veselums – jāpalīdz veidoties individualitātei

Ilze Brinkmane

„Pirmais impulss pētīt dvīņus radās pirms desmit gadiem, kad pēc pirmā kursa studijām Rīgas Pedagoģijas un vadības izglītības augstskolā nonācu praksē bērnudārzā Vaidavā. Tur sastapos ar dizigotiskiem dvīņiem – divām māsām – un tolaik domāju, kāpēc viņas tik dažādi uzvedas un tik dažādi reaģē uz kādu konkrētu situāciju? Lai arī uzdevums bija aprakstīt vienu bērnu, nolēmu rakstīt par diviem, un ar to pašu bija āķis lūpā,” stāsta Anita Dumbrauska, kura šogad Liepājas Universitātē aizstāvēja promocijas darbu doktora grāda iegūšanai pedagoģijā apakšnozarē – ģimenes pedagoģija. Latvijā tā ir maz pētīta tematika, un A. Dumbrauska ieguldījusi lielu darbu, kas, iespējams, pārtaps grāmatā, jo pētījumā „Dvīņu (7–10 gadi) individualitātes audzināšana/pašaudzināšana ģimenē” iesaistītie dvīņu vecāki to gaida ar lielu nepacietību un tas būtu nozīmīgs materiāls arī pedagogiem.

Katrā dvīnī notiek iekšēja cīņa par savu vietu pāri

„Meklēju iespēju atklāt, ka dvīņi ir atšķirīgi un nav vienādi. Visatšķirīgākie ir tieši monozigotiskie dvīņi (MZ), kas attīstās no vienas apaugļotas olšūnas, pāri var būt tikai zēni vai tikai meitenes un ir genotipiski vienādi. Savā būtībā tik dažādie dvīņi, divas personības, vēlas veidot katrs savu individualitāti. Nedrīkstam to bremzēt, bet jāpalīdz to izdarīt. Ikdienas novērojumi norāda uz apstākli, ka dvīņu dzīvi ietekmē apkārtējā sabiedrība, kurā dvīņi tiek uztverti kā vienots veselums un tiek uzskatīts, ka viņiem jāsasniedz vienādi rezultāti,” norāda A. Dumbrauska.

Pētījumā bija iesaistītas 50 dvīņu ģimenes no Latvijas pilsētām un novadiem, piedalījās 100 dvīņi vecumā no 7 līdz 10 gadiem, 46 māmiņas un viens tētis, trīs vecmāmiņas, 21 pedagogs un 218 dvīņu klasesbiedri.

„Mans mērķis joprojām ir uzrakstīt dvīņu ģimenēm grāmatu, jo daudzas mammas atzinās, cik viņām bijis grūti izprast, kā būtu pareizi jārikojas, kā audzināt. Daudzas intuitīvi arī rīkojās pareizi,” secina A. Dumbrauska un paskaidro, ka dvīņu individualitāte izpaužas rotaļu darbībā un mācībās. Katrs atšķirīgi uztver informāciju, atšķirīgi pauž savu attieksmi uzvedībā, meklē jēgu. Tas nozīmē, ka katram bērnam, arī dvīnim,

ir tikai viņam vienam pašam raksturīgas iezīmes, ar kurām viņš atšķiras no citiem.

A. Dumbrauska secinājusi, ka gadījumos, kad vecāki izturas pret dvīņiem kā pret vienu veselumu, vēlāk dvīņiem var būt problēmas ar patstāvības veidošanos un sava paštēla, iekšējā Es formulēšanu. Tādējādi ir ieteicams respektēt individualitāti, lai dvīņi pieņemtu otra sabiedrību, kurā veidojas paliekoša uzticības saikne. Individualitātes audzināšanā ģimenē jādod vingrinājumi patstāvības veidošanai abiem dvīņiem – gan aktīvajam, gan pasīvajam. Vingrinājumu pamatā ir brīvas izvēles iespēja visās darbības jomās. Dvīņi mēdz sadalīt lomas – viens ir līderis un otrs ir vadāmais, bet notiek arī tā, ka viņi mainās ar lomām.

Stāstot par pētījuma procesu un sarunām ar ģimenēm, A. Dumbrauska atceras gadījumus, ka kāds no dvīņiem ir bijis viens kopā ar mammu iepirkties vai kādā izbraucienā, cik bērns juties priecīgs un laimīgs, jo visu laiku ar mammu ir jādalās, lai gan dalīties viņi ir pieraduši. Dvīņu dzīvošana pārī veido nosacījumus viņu savstarpējām attiecībām. Sevi apliecinot, veidojas tādas personības īpašības kā līdzjūtība, sapratne, draudzīgums, altruisms (nesavtīga gādība par citiem), izpalīdzība. Novērojumi rāda, ka ir iespējama pārlietu liela konkurence, greizsirdība vai pat agresija. Greizsirdība un aizvainojums lielākā mērā ir raksturīgi pretēja dzimuma (dizigotiskie dvīņi (DZ), kuri rodas, ja tiek apaugļotas divas olšūnas, un pārī var būt gan divi zēni, gan divas meitenes, gan zēns un meitene, šiem dvīņiem 50 procenti ģenētiskā materiāla ir kopīgi) dvīņu pāriem. Visi dvīņi, augot kopā no dzimšanas, mācās piekāpties un pielāgoties otram, jo, ņemot vērā, ka MZ ģenētiski ir vienādi, katrā dvīnī notiek iekšēja cīņa par savu vietu pārī. Šis iemesls var izraisīt agresiju vienam pret otru, jo dvīņi aktīvi pauž savas emocijas. Noslēdzoties pārī un esot cieši saistīti, dvīņi mēdz būt komunikabli ar citiem. Pētniece ir pārliecināta, ka jāizmanto jebkura iespēja dvīņu darbībai atsevišķi, jāveicina kontaktēšanās ar citiem bērniem, jaunu draudzību veidošanās, samazinot dvīņu atkarību vienam no otra.

Dvīņu pētnieki uzskata, ka dvīņu attīstība ir sarežģītāka nekā atsevišķi dzimuša cilvēka attīstība.

Nereti rada savu valodu un saziņu

A. Dumbrauska vērs uzmanību uz tādu fenomenu kā kriptofāzā runa. „Būdami mazi, dvīņi sāk sarunāties savā valodā, kuru pārējie nesaprot, tādēļ biežāk nekā pārējiem nepieciešama logopēda palīdzība. Tiek bremsēta egocentriskā runa (iekšējā runa) un izpaliek monologs. Viņi ir pieraduši teikt nevis es, bet mēs. Ģimenēs, kur vecāki veido individuālu pieeju katram no bērniem jau no dzimšanas, tā nav. Kriptofāzija bremsē arī socializāciju, un viņiem ir labi divatā, taču bērnu attīstībai tas ir liels mīnuss,” uzsver pedagoģijas doktore.

Vecāku nepietiekamas uzmanības dēļ dvīņi paliek divatā un noslēdzas pāra iekšienē. Tas apgrūtina pareizas valodas apguvi un sagādā grūtības mācībās skolā. Pareizas runas trūkums rada grūtības precīzi un savlaicīgi veikt skolas uzdevumus, tā vēl vairāk veicinot noslēgšanos pāra iekšienē un tikai savstarpēju sadarbību un sapratni. Piemēram, tādi pētnieki kā Č. Haijaši, H. Mikami, R. Nišihara, Č. Maeda, K. Haijakava (*Hayashi, Mikami, Nishihara, Maeda, Hayakawa, 2013*) secinājuši, ka nevis tie dvīņi, kuriem ir sava valoda, noslēdzas pārī, bet no pārī noslēgtiem dvīņiem veidojas kriptofāzija. Tādēļ svarīga ir sadarbība ar citiem. Turpmākajā attīstībā runas aizkavēšanās var izraisīt psihiskas darbības atpalcību – lēns vārdu krājuma papildinājums ir cēlonis nesabiedriskumam, bailēm, tieksmei ierauties sevī. Runas attīstība notiek pakāpeniski, tādēļ ir svarīgi pieaugušajiem par to rūpēties laikus.

Dvīņu individualitāte izpaužas rotaļu darbībā un mācībās. Katrs atšķirīgi uztver informāciju, atšķirīgi pauž savu attieksmi uzvedībā, meklē jēgu. Tas nozīmē, ka katram bērnam, arī dvīnim, ir tikai viņam vienam pašam raksturīgas iezīmes, ar kurām viņš atšķiras no citiem.

„Krievu zinātnieki ir izpētījuši, kas ir tās pazīmes jau zīdaiņa vecumā, kas liecina, ka veidojas individualitāte. Piemēram, viens raud, bet otrs neraud. Lai izvairītos uzsvērt dvīņu līdzību, zinātnieki vecākiem iesaka nedot skanējumā līdzīgus vārdus, uzrunāt katru atsevišķi, līdzīgās drēbēs viņus ģērbt tikai agrīnā vecumā. Atbalstāms būtu katram savs draugu loks, kurā viņš var parādīt savas spējas, iniciatīvu rotaļās ar draugiem, turpretī otrs pilnībā gūt vecāku uzmanību. Atsevišķi no otra dvīņa pavadītais laiks palīdz katram dvīnim atklāt un pašam izjust savu vienreizīgumu,” stāsta A. Dumbrauska. Piemēram, S. Maliha un A. Siburinas veiktais sākumskolas dvīņu pētījums ļāva secināt, ka vecāki un skolotāji var palīdzēt katram dvīnim kļūt par neatkarīgu personību un mācīties domāt patstāvīgi. Tas ir sasniedzams: uzturot individuālu acu kontaktu, lai dvīnis saprot, ka vērsas vienīgi pie viņa; uzrunas sākumā lieto tā bērna vārdu, kuram uzruna domāta, tas pievērsīs bērna uzmanību un viņi nesajauks, ar kuru no viņiem konkrēti runā; jāpārlicinās, ka katrs bērns runā par sevi un viens bērns neuzņemas dalību visās pārrunās; dvīņu atsaucību vecāki vai pedagogs var rosināt ar rotaļu, kuras laikā bērns emocionāli atsaucas un kļūst atvērtāks. Vecākiem ir svarīgi respektēt katra dvīņa tieksmes un vajadzības, izvairīties no savstarpējas dvīņu salīdzināšanas, veicināt katra personīgās, no otra atšķirīgās pieredzes veidošanos un bagātināšanos.

„Vecākiem ir jāsaprot, ka katram no dvīņiem ir savs liktenis, jāatrod savs ceļš dzīvē. Būtu vēlams, lai vecāki un pedagogi ievērotu katra dvīņa vēlmes un spējas. Katram ir savs temperaments, personības īpašības, un griba kā personības īpašība ir ļoti noteicoša, kā cilvēks sevi realizēs,” uzsver A. Dumbrauska.

Dvīņu uzvedības tipi un individualitātes izpausmes

Pētniece atgādina, ka pastāv viedoklis, ka dvīņi ir jāšķir, piemēram, katram jāmacās savā klasē, bet pētījuma laikā viņa guvusi apstiprinājumu, ka nav nepieciešams bērņus vienu no otra izolēt, jo viņu individualitāte attīstīsies caur audzināšanu un pašaudzināšanu. „Jāļauj bērnam brīvi izvēlēties un par savu izvēli izjust atbildību. Viņi vairāk ieklausīsies sevī, nevis kopēs otru,” teic A. Dumbrauska un piebilst, ka ir trīs dvīņu uzvedības tipi – galējie individualisti, cieši saistītie un normas robežās atkarīgie.

„Protams, normas robežās atkarīgie, esot kopā ar kopīgiem un saviem draugiem, atradīs kaut ko savu, savas intereses. Jūtoties labi gan kopā, gan atsevišķi un otru atbalstot, ir lielākas iespējas sekmīgi attīstīt savu individualitāti. Vecāki, piemēram, noorganizē, ka var braukt ar katru atsevišķās ekskursijās, un pēc tam bērni dalās savos iespaidos. Viņi mainās savā pieredzē, un tā ir viņu bagātība,” uzsver A. Dumbrauska.

Pētījuma autore izveidojusi dvīņu individualitātes izpausmi raksturojošus komponentus, un tie ir – fiziskā attīstība, psihiskā attīstība, individuālo spēju un sociālo funkciju vienība, attieksmes veidošanās pret dzīvi, pašvērtējuma veidošanās, personības ES apzināšanās, sevis nošķiršana no otra dvīņa.

A. Dumbrauska ir secinājusi, ka faktori, kas visbiežāk ietekmē dvīņa individualitātes attīstību, ir iedzimtība un vide, audzināšanas darbība un saziņa. Tie noteic viņa attieksmi pret pienākumu un cilvēkiem, spēju uz pašapkalpošanos, lietu un citu nodarbību patstāvīgu izvēli, izveido paradumus un vērtības, kas kļūvušas personīgi nozīmīgas. Katram dvīnim ir svarīgi apzināties savas darbības mērķi. ■

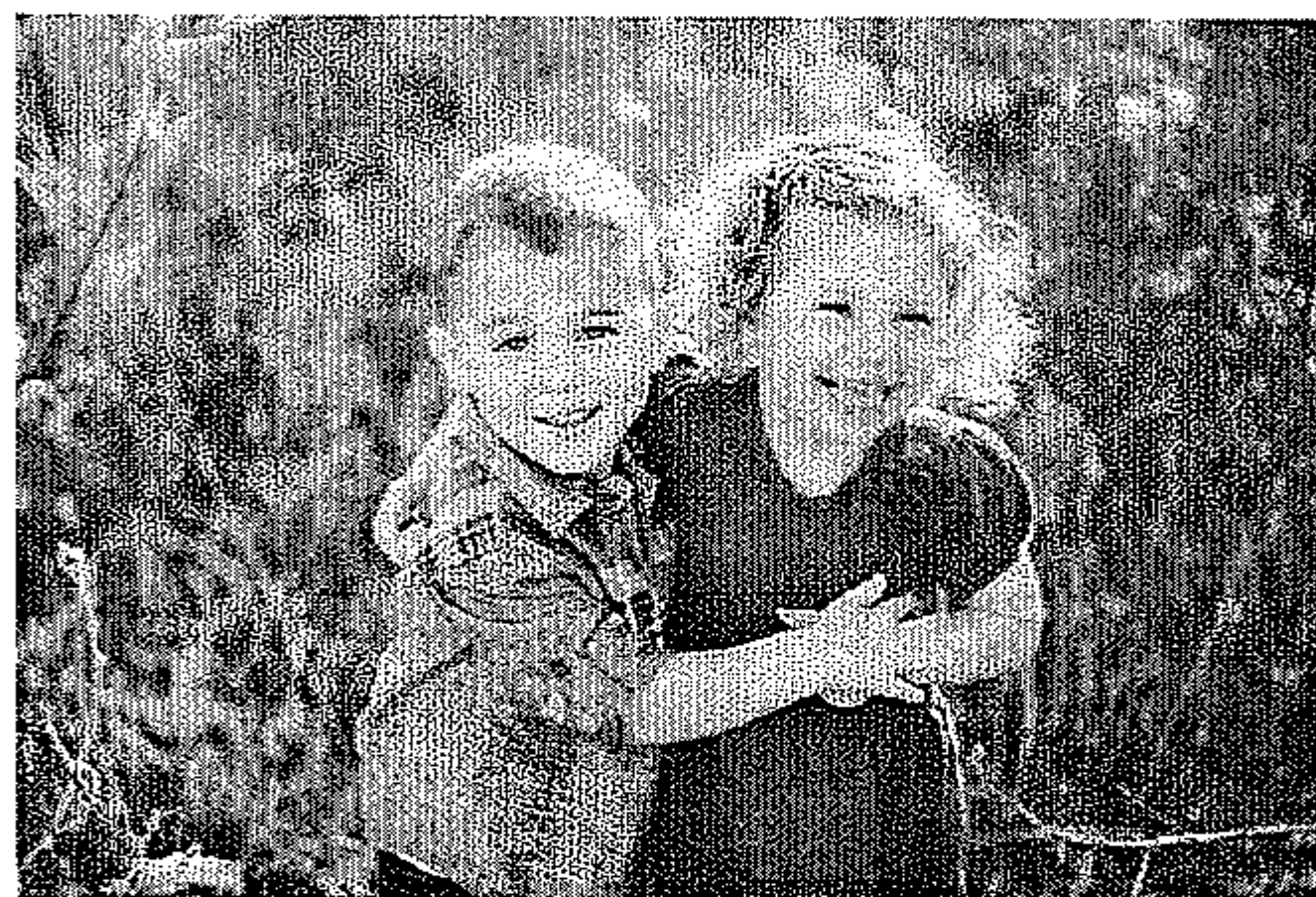

Foto: c.stocksy.com

Vecāku nepietiekamas uzmanības dēļ dvīņi paliek divatā un noslēdzas pāra iekšienē. Tas apgrūtina pareizas valodas apguvi un sagādā grūtības mācībās skolā. Pareizas runas trūkums rada grūtības precīzi un savlaicīgi veikt skolas uzdevumus, tā vēl vairāk veicinot noslēgšanos pāra iekšienē un tikai savstarpēju sadarbību un sapratni.